

Laudatio pro Lenku Kerdovou a knihu *Malý Berlín ve Velké Praze*

Martina Niedhammer

Collegium Carolinum, e.V.

Martina.Niedhammer@collegium-carolinum.de

V roce 1937 publikovala Julie Moscheles, geografka pocházející z Prahy, článek, v němž podrobila širší území Prahy zevrubné socioekonomické analýze.¹ Na rozdíl od svých mužských kolegů a jejich dobových statistik zcela upustila od národnostních kategorizací, čímž se vyhnula rozšířeným stereotypům o údajném židovském, německém či českém „charakteru“ jednotlivých čtvrtí. Kniha Lenky Kerdové, kterou dnes oceňujeme, se věnuje právě době, v níž studie Julie Moscheles vyšla, tedy letům mezi dvěma světovými válkami. Stejně jako Moscheles se i Lenka Kerdová podrobně zabývá prostorem města Prahy. Zabývá-li se Kerdová ovšem stavbami a jejich architekty z tohoto období, činí tak — na rozdíl od Julie Moscheles — právě s explicitním přihlédnutím k jazykovému kontextu. Vlastním východiskem autorčina pátrání po architektonických stopách, které po sobě jazykové a etnické menšiny na širším území Prahy zanechaly, je právě německý jazyk, kterým hovoří (výhradně mužští) protagonisté Lenky Kerdové, a to z velké části v každodenním profesním i soukromém životě. V tomto ohledu je kniha — což je nutné na tomto místě zřetelně podtrhnout — počinem veskrze odvážným, a dodejme rovněž, že i úspěšným: je-li tolik diskutovaný a problematický tlak v době Rakouska(-Uherska) na to, aby se obyvatelstvo jasně přihlásilo k jazykové (a později národnostní) příslušnosti, na papíře srovnáván se zploštěním složité vícejazyčné každodennosti, otevírá se díky Lence Kerdové před čtenářem její knihy komplexní obraz tehdejší pražské architektonické scény. S nadsázkou řečeno je němčina šifrou, kterou autorka používá, aby popsala nesmírně různorodou skupinu těch, kdo ve dvacátých a třicátých letech 20. století stavěli ve Velké Praze, aniž by je bylo možné jednoznačně zařadit k většině česky mluvících architektů. Kromě toho existovaly i další okolnosti, které mohly utvářet skupinovou příslušnost nebo síť kontaktů, například instituce doma nebo v zahraničí, na nichž architekti získali vzdělání, profesní organizace, jichž byli členy, nebo odborné časopisy, do nichž psali...

Dovolu mi, abych nyní zmínila čtyři výjimečné rysy textu, které jej podle mého názoru činí obzvláště vhodným pro udělení Ceny Otokara Fischera, ceny, jež je pojmenována po významném židovském akademickém a kulturně-politickém prostředníku mezi němčinou a češtinou ve střední Evropě:

1 Moscheles, Julie: The Demographic, Social, and Economic Regions of Greater Prague: A Contribution to Urban Geography. *Geographical Review* 27, 1937, č. 3, s. 414–429.

1. Monografie Lenky Kerdové vychází z rozsáhlého kulturněhistorického výzkumu dějin pražské architektury. Jedním z autorčiných deklarovaných cílů je zviditelnit málo známé osobnosti architektů a vnést více světla do jejich životopisů. Čtenáři se tudíž seznámí nejen se zajímavými osobnostmi ovlivňujícími veřejné mínění, jako byl Endre Szónyi, který působil v Bratislavě a vydával vícejazyčný časopis *Forum*, nebo s Erwinem Katonou, architektem z Uherského Brodu, který byl v meziválečném období v Praze mimořádně populární. Pomocí projektových skic a fotografických snímků z dobových architektonických časopisů nás autorka zavede i k řadě pražských domů a do některých z nich nás nechá dokonce nahlédnout. Tím, že se Lenka Kerdová soustředí na urbanistickou činnost osobností, jimiž se zabývá, dokáže opakovaně kompenzovat nedostatek podrobnějších biografických informací — jde o prázdná místa, jejichž existenci v textu otevřeně reflektuje.

2. Již při zběžném prolistování svazku nás zaujme jeho struktura: text se skládá ze tří vrstev, které jsou od sebe navíc barevně odděleny. Za tím se skrývá myšlenka diferenciacce a zároveň kondenzace. Po metodologickém úvodu, který do jisté míry popisuje výchozí podmínky studie, následují jednotlivé biografické medailony, zatímco ve třetím kroku autorka obrací pozornost k dalším střeoevropským architektonickým centrům. Architektonický vývoj v Praze v meziválečném období tak není prezentován izolovaně, ale je obohacen o geografický a kulturněhistorický kontext nezbytný pro jeho pochopení. Dozvídáme se proto mnohé i o tom, jak se stavělo a bydlelo na tak rozdílných místech, jako je Hamburk, Bratislava, Vídeň či Mnichov, vždy však v perspektivy Prahy dvacátých a třicátých let 20. století.

3. Pakliže odkazuje mnohovrstevná struktura textu ke svému předmětu, tedy různým stavbám v pražské městské krajině, odráží jeho dvojjazyčnost samotné protagonisty, pražské architektky meziválečného období. Za skutečnost, že je monografie Lenky Kerdové dostupná současně v češtině a němčině, nevděčíme pouze nasazení samotné autorky. Na tomto neobvyklém pojetí má zvláštní zásluhu také nakladatelství Arbor Vitae, které typograficky náročný projekt vůbec umožnilo. O symbolickém významu tohoto počínu by se dalo říci mnoho; na tomto místě lze jen vyjádřit naději a přesvědčení, že tato dvojitá dostupnost podnítlí recepci knihy v česky i německy mluvících zemích.

4. Co dělá z četby knihy zvláštní zážitek, je v neposlední řadě rovněž autorčin osobní tón, který z textu stále opakovaně vyzraňuje, její cit pro nuance a analogie — něco, co sama popisuje jako „intuitivní“ přístup (s. 241). K němu patří i to, že Lenka Kerdová začala na svém výzkumu pracovat pod dojmem setkání s německy mluvící bývalou obyvatelkou domu, v němž sama po mnoha letech v Praze žila. A souvisí s ním i to, že autorka, která v Praze vystudovala dějiny umění a malířství, je dodnes sama výtvarně činná.

Praze je v kulturněhistorickém výzkumu tradičně věnována velká pozornost. V této souvislosti se často dostávají do popředí zájmu literární koncepty a imaginární světy. Práce Lenky Kerdové obohacuje tyto přístupy vycházející především z psaného slova o přístup obrazový. Rozšiřuje tak spektrum Ceny Otokara Fischera o dílo z oblasti dějin architektury.